

# Bá»“ TÁjt Äá»•i thÆ°á»•ng vÃ dÃ²ng chá°ÿy tÆ° tÆ°á»Ýng Phá°-t há»•c

ÄÁ»ng gÁ»p cá»§a Nguyá»...n Há°ÿi HoÁ nh  
08/08/2017

BÓ Tát Ýi th°Ýng và dòng chÿy t° t°ßng  
Ph-t híc

\*NguyÁn  
Hÿi Hoành

MÙt  
vài quan iÃm cça ông th-t sĩ cÿp tiçn, nh° chç  
tr°ing tr£ lji chùa cho dân làm tr°Ýng híc, th° viÇn,  
nhà d°áng lão; t ng s) phÿi lao ùng tñ nuôi mình&Á

VË  
BÓ Tát ÿy là c° s)Á NguyÁn  
Hïu KhaÁ (1902-1954),  
quê xóm Cam °Ýng, làng Trung Tñ, ph°Ýng ông Tác, nay  
là Ëa bàn tÕ dân phÑ 81, ph°Ýng Kim Liên, qu-n Ñng  
a, Hà NÚi.Á GiÚi Ph-t Tí biçt ông d°Ùi bút  
danhÁ ThiÁu  
ChúÁ  
"cái chÕi lau" dùng Ä quét sçh bãi b-m  
trong lòng mình và míi thè rác r°ßi trên Ýi.

Á

Theo  
nhà Ph-t híc Edward Conze, BÓ Tát là vË Ph-t có ba -c  
iÃm: 1) Khao khát jt °ác sĩ giác ngÙ hoàn toàn  
nh° Ph-t TÕ; 2) Giàu lòng tẽ bị và trí tuÇ; 3) Có mÑi  
quan hÇ gñ bó vÙi những ng°Ýi th°Ýng và các suy  
ngh), c£m xúc nh° hí [1].

Và  
ß n°Ùc ta nía §u thç k÷ XX, vËÁ " jì  
BÓ Tát b±ng x°ing b±ng thËt hiÇn thñc giãa cõi  
Ýi"Á NguyÁn  
Hïu Kha, nh° Ýi híc gi£ Lê Mình Thát [2], hÙi tả ç  
ba -c iÃm trên.Á

Trong  
sçh và hiÁu biçt

C°  
s) Kha thuÙc Ýi thè XIV dòng hí NguyÁn ông Tác, mùt

dòng hí có m-t tị thành Th ng Long tẽ cuÑi thĩ k÷  
 XV. TỐ ba Ýi ông là Tĩn s) NguyAn V n Lý (1795-1868),  
 nhà v n hóa nŌi tiĩng, làA bĩn cạ Cao Bá Quát,  
 NguyAn V n Siũu, Vi Tĩng Phan.Á

Cha

ông là Cĩ nhân NguyAn Hĩu CŞu (1879-1946), Ông sáng  
 l-p viên phong trào ông Kinh Ngh)a Thắc ( KNT), tẽng bỄ  
 ày ra Côn ẽo nhiÁu n m vì tUi chŃng Pháp, mUtÁ  
 " jĩ s) phu" (Une Grande Figure de Lettré), nh° cách  
 gĩ cạ hĩc giĩ NguyAn V n TŃ [3]. Anh ruUt ông là  
 giáo s° - nhà s° phĩm m«u mĩc NguyAn Hĩu Tĩo  
 (1900-1966).

Nh°ng

NguyAn Hĩu Kha không kĩ tác truyAn thŃng v n nhân cạ  
 chaÁ mà chĩn con °Ýng làm mUt c° s) khŌ hĩnh  
 suŃt Ýi chẾ lo cẽu giúp ng°Ýi cùng khŌ.

C-u

bé Hĩu Kha b©m sinh a sŞu a cĩm lĩ lŪn lên d°Ui  
 ẽnh h°Bng sâu s\_c cạ bà nUi giầu lòng nhĩn ái và  
 ng°Ýi cha say s°a hoĩt ũng yêu n°Uc chŃng  
 Pháp.Á

Nhĩng

ẽm cùng anh ruUt un n°Uc pha trà iũu óm cho các  
 cuUc hĩp kĩn cạ nhóm s) phu KNT tĩ nhà mình, rŌi  
 lĩ °ãc ĩc nhiÁu "Tĩn th°" và tài liÇu  
 cách mĩng chaÁ mang vÁ ã sŪm hun úc trong c-u bé  
 ý chí yêu n°Uc, th°ĩng nŌi.

Ông

kÁ vÁ tuŌi thĩ cạ mình:Á "Nhà  
 nghèo quá, chẾ em tôi 7-8 tuŌi ã phĩ ch n bò c\_t cũ,  
 gĩnh n°Uc, thŌi cĩm nũu cĩm, 10 tuŌi tĩt n°Uc, 12  
 tuŌi cày bĩa. N m tôi 13 tuŌi, bŃ bỄ gi-c Pháp b\_t,  
 °ãc hai tháng thì m¹ sinh con thẽ 8. » °ãc ba  
 ngày m¹ ã phĩ i làm Ông.Á

Tôi suŃt ngày ẽng rĩnh B cŌng nhà pha  
 (Hĩa Lò) Hà NUi, hÁ thũy bŃ bỄ giĩ sang TŌa án thĩ  
 chĩy theo, bỄ li m-t thĩm ánh rĩt au.

ĩc truyÇn ông Gia Phú Nh) (Garibaldi)  
 thũy ông nói vUi bĩn làm mŃi vĩa cho mình r±ng "Ý  
 jĩ Lĩi là vĩa, Ý jĩ Lĩi là con", tẽ ó tôi  
 nĩy ra ý muŃn hĩc ông B iÁm ó... Sau ỹy tôi  
 không hÁ ngh) tUi cĩ Ýi riẽng cạ tôi nĩa. Ng°Ýi  
 ta cho là tôi tin jŌ Ph-t mà không l-p gia ình, hĩ  
 ch°a biũt nxi u©n khũc cạ tôi tẽ thĩa còn thĩ  
 dĩ"Á [5]

16 tuỔi, Hưu Kha mÙt mình xuŃng Ó S; n bán  
thuŃc Nam và bánh k'ò kiэм sŃng. Vì tin ng°Ýi nên m†  
h; t vŃn, ông phĐi làm phu kéo thuyÁn, ©y xe, th-m  
chí i n xin. Hai n m trÝi cũc nhác †y khi; n ông ngày  
càng tin yêu tri; t lý cưu khỔ cưu ng°Ýi cạ ịo  
Ph-t.

CuŃi n m 1920, cả Cí CŞu °ác ra tù,  
Hưu Kha vÁ giúp cha mĐ hiÇu thuŃc Lái Nhân °Ýng Đ  
Ngã T° SĐ. HiÇu ông khách nh°ng chạ y; u giúp á  
ng°Ýi nghèo, "vì th; 3 n m trÝi  
hai bŃ con chÉ ç n ch°ng thëa Óng nào  
[6]Á

Bù  
l; i, ông híc °ác nghÁ thuŃc Nam và trĐ thành vĔ  
l°;ng y suŃt Ýi chĩa bÇnh không công. Ông l†y hiÇu  
TĔnh LiÁu (TĔnh: trong s; ch, LiÁu: hiÁu bi; t), b†  
Şu tŃ híc ịo Ph-t và ngo; i ngĩ.

SuŃt Ýi híc, lao ùng chân tay và trí  
óc, miÇng nói tay làm

19 tuỔi, TĔnh LiÁu i nhiÁu chùa tham  
thiÁn v†n ịo, g-p các vĔ chân tu nỔi ti; ng nh° Hòa  
th°ăng (HT) Thích Thanh Hanh Đ L; ng Giang, Hòa th°ăng  
Thích Thanh ThuyÁn Đ Nam Ĕnh, c° s) Lê ình Thám Đ  
Hu; & Qua chuy; n khĐo sát này, ông nh-n ra xu h°Űng  
suy tàn cạ Ph-t Giáo:Á

"Khi i sâu vào nhà  
chùa, tôi th†y sŃ tỔ chéc Đ chùa không úng mÙt  
chút nào vŰi lÝi Ph-t d; y; trái l; i hoàn toàn d-p  
theo khuôn khỔ phong ki; n chia giai c†p r†t kh̄c nghiÇt,  
h°Đng thả xa xĔ, bĩ m†t h°n cái tinh thŞn tróng lao  
ùng, không theo quy ch; "mÙt ngày không làm mÙt  
ngày nhĔn n cạ TỔ Bách Tr°ăng.Á

L; i còn dùng thu-t mê tín v½ ra àn  
tràng cúng bái, ác khoét nhân dân Ā sŃng mÙt Ýi  
nhân rxi. Vì th; tôi nh†t Ĕnh không theo ch; ù  
ó; cho tŰi ngày nay tôi cing chÉ là mÙt tín Ó tín  
ng°áng tri; t lý mà thôi. H; n nĩa, n; u có dĔp, tôi s½  
ánh Ó cái ch; ù mặc nát †y. Sau ó tôi theo  
uỔi viÇc ch†n h°ng Ph-t Giáo" Á [7]Á

Qua ây, ta hiÁu vì sao NguyÁn Hưu Kha  
không vào chùa làm s°, mà chÉ làm c° s) tu t; i gia, vëa  
lao ùng kiэм sŃng vëa ho±ng d°;ng Ph-t pháp.

Do không m̄t thì giÝ vào các nghi thức tôn giáo ß chùa nên c° s) có iÁu kiÇn híc kiçn thức nhiÁu m·t, nghiên cứu triết lý jio Ph-t mÙt cách khách quan, tề nhiÁu góc U.Á

N m 26 tuỔi NguyÁn Hưu Kha l̄y bút danh Ljç KhỔ (vui trong cËnh khỔ), b̄t ßu dËch kinh Ph-t ra QuŃc ngĩ, vì ông th̄y ng°Ýi ta toàn tạng kinh chỉ Hán nên ch³ng hiÁu gì. DËch kinh úng là khỔ th-t, cĩc kó khó nhíc, ph̄i giũ cË Hán híc, Ph-t híc, nh°ng ông quyçt làm vÙi suy ngh):Á

"Vì kém tinh th̄n tĩ l-p cho nên ta cé vùi ßu vÙi kinh chỉ Hán, ít ng°Ýi dám dËch kinh sang tiçng ta. Kinh chỉ Phjñ dËch ra chỉ Hán °ác, thì dËch ra chỉ ta cing °ác ché sao! Chỉ QuŃc ngĩ cợa ta r̄t dÁ phỔ biçn, dËch âm lị úng hjñ chỉ Hán"Á [8]

TuyÁn t-p gÓm 16 cuốn kinh c; bËn do ThiÁu Chú dËch °ác nhà xūt bËn Tôn Giáo in lị n m 2002 là mÙt ghi nh-n cŃ g°ng ãy.

N m 1932 ông tĩ in tác ph©m cợa mình là bËn dËch Kinh Vô Th°Yng ; n m 1934 dùng bút danh ThiÁu Chú in Khóa H° Kinh dËch ngh)a bËn dËch ra QuŃc ngĩ tác ph©m Khóa H° Lắc nỔi tiçng cợa Tr̄n Thái Tông.Á

Híc giË NguyÁn Lang (téc thiÁn s° Thích Nh̄t Hjñh) nh-n xét:Á "ThiÁu Chú là mÙt cây bút r̄t vjing chāi và sâu s̄c; c n bËn Hán v n cợa ông r̄t vjing; v n Khóa H° là v n biÁn ng«u r̄t khó dËch nh°ng bËn dËch cợa ông r̄t ·c s̄c, íc êm tai, ngh)a lý khá rõ ràng" [9]

ThiÁu Chú ch°a ngày nào °ác i híc,Á chË °ác bà nÙi djy chỉ Hán và QuŃc ngĩ. Sau óÁ nhÝ công phu tĩ híc mà ông sÙm tinh thông Tê Th° Ngĩ Kinh, çn tuỔi "tam th-p nhi l-p" ã thjio dùng tiçng Pháp, tiçng Anh, và ·c biÇt am hiÁu Hán híc, Ph-t híc.Á

SuŃt Ýi híc, lao ùng chân tay và trí óc, miÇng nói tay làm, nên viÇc gì ông cing giũ, tề cây c̄y çn viçt lách. Ông dùng thuŃc Nam chĩa khĩ bÇnh cho nhiÁu ng°Ýi, và viçt lojt bài "Bà Lang

Nhà" r†t thú vĒ ng nhiÁu kó trên báo uŇc  
TuÇ.Á

Ông có mÙt híc trò là Ni s° Thích àm  
Ánh, 85 tuŌi, hiÇn trả trì chùa Phảng Thánh [10]. Ni s°  
àm Ánh có câu cía miÇng: "Ch°ng ai giĩi b±ng  
thŷy tôi" và hay kÁ: ông á » mát tay çn méc  
nhiÁu gia ình çn nhÝ tr°Úc hàng tháng. Nhân v-t  
ThiÁu Cháu ¥y ã i xa hìn nía thç k÷ nh°ng tên  
tuŌi, t° t°ßng,Á sñ nghiÇp cùng di s£n vô giá ngót  
mÙt tr m tác ph©m cçp ông v«n sŇng mãi vÙi dân  
tÙc...

Ghi chú:Á

[1] Edward Conze: L°ác sí  
Ph-t Giáo, Nxb TŌng hãp TPHCM

[2] NguyÁn jì Óng:  
ThiÁu Cháu NguyÁn Hũu Kha, Nxb Tôn Giáo, Hà NÙi 2008

[3] Ch°ng Thâu và HÓ Anh  
H£i: NguyÁn Hũu Cŷu, chí s) yêu n°Úc ông Kinh Ngh)a  
Thắc, Nxb Lý lu-n Chính trĒ, Hà NÙi 2007

[4] Edward Conze, ibid.

[5] [6] [7] Tñ Bich cçp  
ThiÁu Cháu

[8] ThiÁu Cháu: Lýi tñ  
b£n dĒch kinh A Di à

[9] NguyÁn Lang: ViÇt Nam  
Ph-t Giáo Sí Lu-n, t-p III, Nxb V n Híc, Hà NÙi 1994

[10] Ēa chÉ chùa Phảng  
Thánh: Ngõ CŇng Tr°ng, Khâm Thiên, Hà NÙi; iÇn thoji  
04-38512547

